

Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у слобожанську Швейцарію» [Електронний ресурс] / О. Лілова // Перекладацька майстерня 2000-2001. Наші дослідження. – Режим доступу: http://www.humanities.lviv.ua/TW/OR/lilova_OR.htm. 9. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Итоги тысячелетнего развития. – том VIII, книги I и II. [Електронний ресурс] / А.Ф. Лосев // М.: "Искусство", 1992, 1994. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Losev2_HistEst/2Los_sokr_2.php. 10. Меженко Ю. На шляхах до нової теорії / Ю. Меженко // Червоний Шлях. – 1923. – №2. – С. 199-210. 11. Микитенко А. Засоби публіцистичної виразності та дієвості (на матеріалах памфлетів і нарисів Миколи Хвильового) / А. Микитенко // Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08. – Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2005. — 16 с. 12. Мовчан Р. Український модернізм 1920-х: портрет в історичному інтер'єрі [Монографія] / Р.Мовчан // Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – К.: ВД „Стилос”, 2008. – 544 с. 13. Орест М. Заповіти Ю.Клена // Українське слово: (хрестоматія української літератури і літературної критики ХХ ст.): у 3 кн. / М. Орест// – К.: Рось, 1994. – Кн. 1. – 1994. – С. 957. 14. Паси И. Ирония как эстетическая категория // Марксистско-ленинская эстетика в борьбе за прогрессивное искусство [сб. ст.] / [отв. ред. М. Ф. Овсянников и др.]. – М.: Наука, 1980. – 287 с. 15. Пивоев В. Ирония как феномен культуры / В.М. Пивоев // Петрозаводск: Изд-во ПетрГУ, 2000. – 106 с. 16. Рорти Р. Случайность, ирония и солидарность / Р. Рорти // Пер. с англ. И. В. Хестановой и Р. З. Нестанова / М.: Русское феноменологическое общество, 1996. – 280 с. 17. Семків Р. Іронічна структура: типи іронії в художній літературі [Монографія] / Р.Семків // К.: Вид. дім "КМ Академія", 2004. – 135 с. 18. Ушкалов Л. Марченко О. Нариси з філософії Григорія Сковороди [Текст] / Л.В. Ушкалов, О.В. Марченко // Х.: Основа, 1993. – 152 с. 19. Хвильовий М. Твори: У 2 т./ М.Хвильовий// К.: Дніпро, 1990. – Т. 2. – 925 с. 20. Цимбал Я. Творчість Майка Йогансена в контексті українського авангарду 20-30 років /Я.В. Цимбал // Автореф. дис. ... канд. філол. наук НАН України. – Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2003. – 20 с.

**В'ячеслав Левицький,
аспірант**

ПАРАЛІТЕРАТУРА ТА МІСЬКИЙ ТЕКСТ: ВІД “КИЇВСЬКОГО РОМАНСУ” ДО “СЛОБІДСЬКОГО ШАНСОНУ”

У статті досліджується феномен “міської паралітератури” в поезії 1910-х – 1930-х років. Означення жанрів у київському та харківському текстах оцінюється з огляду на трансформації в культурі модернізму.

Ключові слова: київський текст, харківський текст, “міська паралітература”, міф, жанр.

В статье исследуется феномен “городской паралитературы” в поэзии 1910-х – 1930-х годов. Определение жанров в киевском и харьковском текстах оценивается с учётом трансформаций в культуре модернизма.

Ключевые слова: киевский текст, харьковский текст, “городская паралитература”, миф, жанр.

The article explores the phenomenon of ‘urbanistic paraliterature’ in the poetry of 1910’s – 1930’s. Defining genres in Kyiv and Kharkiv texts is estimated in view of transformations in modernistic culture.

Keywords: Kyiv text, Kharkiv text, ‘urbanistic paraliterature’, myth, genre.

Добір жанрових асоціацій відповідає одному з актуальних методів у вивченні просторових семіосфер – жанрово-типологічному. Від 1970-х років науковці нерідко вбачають в образах міст риси стійких формозмістових утворень, суголосних літературним. Чинником цього може бути уявлення про “локалізацію” жанру, необхідність віднайти “рідне гніздо, з якого... походить слово” [27, 176], за твердженням В. Турбіна. Безперечно, найвідомішою, хоч і мало систематизованою, є ідея М. Бютора про мегаполіси-“романи” чи “п’єси”

[4, 160]. Але помітною виявляється також переважна зосередженість дослідників на дещо “статичних” і архаїчних генологіях. Поступово виникає схильність до канонізації, наголошування незмінності й вичерпності виявлених моделей. Наприклад, за М. Петровським, “жанр Михайла Булгакова – не історична трагедія, а світова містерія... Усе, що відбувається у Вічному Місті..., причетне до вічності, тобто містерійне” [18, 345]. Тимчасом ідеться лише про допустимі домінанти. Окрім містерії та трагедії, стрижневої для “Білої гвардії”, формування київських топосів у романі спирається на феномени медитації, притчі, батальної епіки, фольклорних легенди, пересуду тощо.

Погляд на міський текст в аспекті динаміки зумовлюється зміною у самому статусі жанру. Якщо тривалий час генологія – прерогатива мови й літератури, нині її прийнято осмислювати в загальнокультурному вимірі [23, 487–488]. При цьому необхідно враховувати відносність чинних культурних ієрархій, а надто – утвердження синтетичних мистецьких форм у ХХ ст. Такий факт особливо істотний для урбаністичних текстів, адже місто завжди налаштовується на множинну комунікацію. До її виразників належить і паралітература в одному з розумінь. Мається на увазі “мутантна літературна форма”, “вихід за межі сталих жанрів і навіть за межі літератури та продукування творів на перетині літератури з іншими естетичними системами й царинами знань” [25, 55]. У результаті традиційне поняття “міського тексту в літературі” наділяється умовністю.

Варто припустити, що накладання кількох семіотичних ракурсів у певних випадках призводить до появи особливої “міської паралітератури”. Мета запропонованої статті полягає у термінологічному означенні такого явища.

За проблему роботи править виявлення функцій паралітератури в українській геопоетиці 1910-х – 1930-х років, зокрема в побудові віршової версії київського тексту.

Очевидно, згадане контаміноване утворення активно взаємодіє з моделлю простору на рівні міфів. В урбаністичному семіозисі доречно вести мову про їхню представленість в індивідуально-авторській подачі (сукупність вторинних міфів) та узуалізованій формі (первинні міфи). Остання з названих систем значною мірою асоціюється з міським фольклором. Перехід від неклішованого уявлення до такого *locus communis* можна простежити в царині біографічної міфології. Приміром, у верлібрі О. Коцарева ліричний суб’єкт підсумовує стереотипи про київський модернізм, котрі склалися до 2000-х років. “Я”-поет обурюється: що з того, що “неокласики” окреслили “коло, куди сторонній не міг ступити?.. // Що... толку, якщо Михайль Семенко, // Який видається брудним засмаглим // Поїдачем жирного соціального салату з капусти, // Був талановитіший?” [28, 45]. Відповідно, в іміджі ексцентрика, підтримуваному самим авангардистом, прочитується лише образ обдарованого пролетаря. Раніше схоже гіперболічне протиставлення означувалось у вірші Ю. Андруховича “The Bad Company”: “Максим Тадейович – мало що балабол, то ще й поляк... // Мовчу про Бурггардта і Йогансена. // Микола Зеров: був би

нічого, // тільки от зуби зіпсовані... // Доктор Петров, просто розвідник” [1, 20–21].

У зв'язках між міфотворчістю й похідними формами полягає ґрунтовна дефінітивна проблема. Нині окреслилося кілька понять, належних до урбаністики, із якими так чи інакше могла б корелювати “міська паралітература”. Мовиться, зокрема, про “постфольклор” і “наївну літературу”. Перший із феноменів – усний – походить із досить розмитого культурного середовища. Попри відокремленість від елітарної та патріархальної сфер побутування, він допускає певні зважання на них [15]. Натомість, “наївна література”, здебільшого письмова, має наголошене авторське начало й орієнтується на власне літературні зразки [16].

У цьому ряду способ поширення, межі побутування й оцінка індивідуального начала стають основними диференційними ознаками. З їх урахуванням у “міській паралітературі” варто вбачати сукупність авторських письмових творів, що умисне ґрунтуються на естетичних канонах колективної свідомості. Питомим для відповідної системи є середовище не аматорів, а людей із виробленим уявленням про мистецтво чи “фахових” письменників. Так підкреслюється перехідний статус явища між літературою і фольклором у звичному розумінні, а також фольклорністю як “стереотипністю форми та змісту” (І. Веселова [5]). Показово, що до кінця XIX–XX ст., періоду “перевідкриття” урбанізму, існував і масив “сільської паралітератури” (художні публікації з заголовками “З народних вуст” у романтиків і реалістів).

Згадувані просторові рамки нині дають змогу розкрити типологію міських текстів у динаміці. Паралітература, оперуючи “міфами-кліше”, відповідає проектів десеміотизації у творенні локальної моделі. При цьому вона сприймається як літературна адаптація такого загальнокультурного механізму, як “свідоме використання кітч” [9, 14].

Наприклад, російський автор О.О. Плещеев у річищі паралітератури вподібнює Київ 1918 р. до рекламного довідника. Вірш із промовистою назвою “Впечатления приезжего в Киев” будується як нагромодження поверхових атрибутів городянського життя (написів із вивісок, афіш, оголошень, переліку магазинного асортименту): “Для меломанов // Тенор Смирнов. // Сеть ресторанов // Разных сортов. // Булки и пышки. // Вот подвезло! // Осип Кольшко, // Всюду светло...” [13, 342].

Двома десятиліттями пізніше М. Лукаш в авторській мініатюрі обігрує жанр ідеологічного лозунга. Ліричний суб’єкт-обиватель оповідає про похід до міста за покупками. Не придбавши “ні сорочки, ані майки, // Ні штанів, ані трусів”, він “спочить присів. // Угорі ж // Гасло: «Жити стало краще, // Жити стало веселіш!» // Заспокоїли відразу // Мудрі сталінські слова: // «От дурна ця голова!»” [14, арк. 8].

Іноді включення творів із окресленого естетичного помежів’я виконують функцію документування. Такий аспект був важливий, зокрема, для мемуарів М. Рильського в одній із редакцій. Розповідаючи про гімназійного знайомого Василя-“Базіля” М., письменник згадує, як після переїзду в Гайсин хлопець

“заклав гурток етероманів і навіть написав... книжечку про етер”. У ній “у дуже непогано складених віршах” змальовується поява тіней російських поетів на спиритичному сеансі. На підтвердження наведена “партія” І. Крилова (“Однажды в знойный день, в часы досуга // На улице сошлись два друга... // Один сказал: «Пойдём в каба́к», – // Другой ответствовал: «Дура́к»... // Когда ты нюхаешь эфир – // Зачем ходит в трактир?” [21, арк. 14]). Утім, навряд чи йдеться про пародію саме на класика-байкаря. Базиль М. удається до певного *стереотипу* про хрестоматійного автора, деконструюючи відповідний філістерський міф.

Варіант “міської паралітератури”, відсторонений від комічного пафосу, можна виявити в доробку Є. Плужника. Це, насамперед, жебрацький плач із поеми “Галілей” [19, 84–85], а також включення в поезію зі збірки “Дні” мовлення коробейників. Широке звуконаслідування в першій строфі (“Папірос кому! Папіроси! // Шльо́п! Ляп! По калюжі!.. Коробок у руках...”) укладається в обрамлену нарацію ліричного суб’єкта. Фінал твору ще помітніше сповнюється стилістикою реплік продавця: “Бились, як леви, матроси! // З ними татусь! // А тепер – без руки... // Папірос кому! Папіроси... // Сірники...” [19, 60].

В окремих випадках паралітературою спричиняється художньо зорієнтований міський текст. Так, відзначені суміщення кількох творчих традицій перегукуються з відомим спостереженням Т. Гундорової. Дослідниця, міркуючи про модерністичний Київ як “роман-с”, убачає в ньому ланцюжок формальних змін. Як стверджується, жанр романсу походить від світських псалмів, любовних кантів, фольклорної пісні, у т. ч. різних типів блатної пісні. Приблизно з 1860-х років у його становленні окреслюється дві лінії: “«Камерний романс» стає набутком фахівців... і тепер належить до високої культури... «Міщанський, або міський романс» вбирає риси бульварної, лубочної поезії, «розбійницької» пісні й набуває ознак низової культури” [8, 28].

Можна припустити, що наведена думка суттєва для зіставлення сім’юсфери Києва з текстом Харкова, офіційної столиці 1919–1934 років. Відповідний ракурс дає змогу й дещо конкретизувати подане розуміння романсу.

Вірогідно, пов’язування цього жанру з лірикою міського маргінесу можливе лише в узагальнених масштабах. До такого висновку схиляють, наприклад, матеріали, зібрані в 1925–1926 роках кореспондентами Етнографічної комісії УАН та етнографічного відділу Музичного товариства імені М. Леонтовича. Акцент на винятковій відокремленості, герметичності зафіксованого відчутний у назві підсумкової статті В. Петрова – “З фольклору правопорушників” [17, 44]. Учений визнає розповсюдженість “блатняцьких” [17, 45] творів та інтерес до кримінального в побуті киян. Проте автор зауважує, що специфічні, “вульгарно-дегенеративні” [17, 48], жаргонізми “міцно тримаються в околиці” [17, 45]. Наводячи уривок із п’єси солом’янського школяра, науковець подає його у зносі майже як епатажну сенсацію (“П е т ь к а. А ты знаешь..., что наша шпана покалечила... на днях

мильтона... С т ё п к а. Вот форменно. Ну, эти мильтоны все дрефуны и им слабительно дать кладу... нашей шпане” [17, 46]). Жанрові асоціації, які виникають у дослідника, пов’язані зі структурою ліричних народних пісень та “новелістично-оповідальним” сюжетом [17, 48]. Учасник однієї з перших експедицій М. Гайдай веде мову про романс (циганський) у плані джерел “солодкого сантименталізму” у “фольклорі правопорушників” [6, 62]. Що ж стосується пісенної іконіки, образ Києва часто відповідає лише мотиву прощання з в’язницею (“Прощай, Кієв, новий город, // Прощай, ківська тюрма” [17, 49]). В. Петров навіть ставить під сумнів, чи згадка про “Поділ” у популярних куплетах “Гоп со смиком” – це посилення на київський район [17, 52].

Водночас, романс в аналогічний період мислиться київськими письменниками радше як елітарна форма, придатна до експериментів. Приміром, М. Івченко обирає романсову стилістику для поетичної вставки в повість “Титанджелі”. Цікаво, що задуману пародію літератор записує російською мовою без жодного розділового знака: “Мы бродили аллеями парка // Под ногами листья шуршали // Из кухни вышла кухарка // Где-то куры кричали // Отчего так твой взор // Томной грустью горит // Бледно-синий простор // Чуть заметно дрожит” [10, I, арк. 36 зв.].

Гру з таким жанром заохочують і авангардисти. Подібно до М. Івченка, ейдос романсу експлуатує М. Семенко. Автор парадоксально поєднує авантюрну, пасторальну й любовну тематику, звичну для названих композицій [за 12, 110], у кількох “Піснях трампа”. За винятком “Пісні...”, присвяченої дочці [22, 109–110], про них може йтися саме як про “міську паралітературу”. У першому вірші з циклу у книзі “Проміння погроз” (1921) відчутною є виразна імітація чужих “наївних поезійок”: “Закапало з брудного неба – // промок картуз – // ах промок картуз без потреби, // а на спині туз... // Колись же виблисне і моя зірка // на тлі небеснім злотнім!” [22, 92].

На окресленому тлі “обниження” романсу помітніше відбувається в Харкові. Імовірно, на це вплинула критична оцінка семіозису романтичної школи XIX ст. в образі модерністичного міста. Вагомим чинником було також успадкування офіційною столицею низки атрибутів київської культури. Зазначене не виключає наявності цікавих експериментів, близьких до паралітератури. У вірші М. Йогансена “Як покинуть тебе, цигарко?..” побутова проблема здобуває саме ліричне вирішення в іронічній модальності. Звертаючись до сигарети – “вірної, солодкої любовниці”, “я”-поет обігрує давні, власне романтичні, штампи поряд із новими, соцреалістичними: “Між двох народиться іскра, // Вогневим поєднає запалом – // Безперечно – ти комуністка: // Стількох ти загітувала” [11, 59].

Водночас, за мемуарами І. Сенченка, такі вагомі в урбанізмі постаті, як М. Яловий та М. Хвильовий, були прихильниками “постфольклору”. До їхніх улюблених пісень належали, відповідно, “Покупайте у Сюзетты... ароматные цветы” й “Шумит ночной Марсель...” [24, 552–553]. Прикметно, що другий зі згаданих творів, авторства М. Ердмана і Ю. Мілютіна, у спогадах подається в

особливому варіанті. Наприклад, на відміну від знаних версій [див.: 30], у “подачі Хвильового – Сенченка” “п’ють мужчини ель” (а не тільки “матроси”) і “женщини курят табак” (а не “женщини с мужчинами жуют табак” / “женщини жуют с мужчинами табак”) [24, 553]. Пісню про Сюзетту варто сприймати як інший популярний вокальний твір 1920-х – 1930-х років. Сьогодні про неї згадують стосовно фінальної “арії” Малого Волоцюги в останньому німому фільмі Ч. Чапліна “Нові часи” (1936) [31].

У всякому разі, “романсові” міфи творців харківського тексту вирізняються не так виявами оригінальної творчості, як засвоєнням, “уторовуванням”, поетично-пісенної традиції. За такого процесу знаки блатного фольклору, похідного від романсів, поступово “легітимуються” в мистецтві. Їх типово паралітературне осмислення здійснюється, насамперед, у доробку В. Сосюри. Закладаючи ширше “підґрунтя східноукраїнського поетичного «канону»” та “східноукраїнського тексту” (Н. Поколенко [20, 5–6]), у харківський період лірик пише поему “Нальотчиця”. Фабульна лінія Ївги, сироти з шахтарського села, яку “Сашко не раз... «на дело» // у тьму на непманів водив” [26, 39], розкривається в дусі блатних пісенних драм. Авторіві важить зумисно недбале стилістичне зіткнення розмовних слів, демінутивів, конкретної лексики й т. д.: “Хтось по-французьки влучно цвенькав, // коляски, бонни і ляльки, – // а на базар дівча маненьке // ходило красти житняки” [26, 37].

Своєрідно, що уявлення про перехід кримінального “постфольклору” в шансон [2] певним чином “випередив” М. Хвильовий. В оповіданні “Редактор Карк”, моделюючи образ робітниці, прозаїк вводить у її мовлення пісню “Ципльонк жареной...” [29, 110]. Паралельно розгортається дискусія головного героя з товаришем Шкіцем. На твердження “Ми не політики. Ми поети...” Карк заперечує: “Велику французьку революцію поети робили” [29, 102]. Харківський міф М. Хвильового фактично суміщає свідчення появи “жорстокого романсу” та блатних форм з ідеалом шансоньє – барикадного лірика, злободенного, хоч і не завжди самотубного “поета вулиці” [7, 17; 7, 21].

Згідно з актуальними дослідженнями, принциповими в аналізі міських пісень є їхній жанровий план (статичніший) і план тематичний, налаштований на можливий відхід від закріпленості твору за єдиним жанром [3]. Очевидно, цю ідею доречно спроектувати на “паралітературний діалог” двох українських столиць у 1910-х – 1930-х роках. Практика експериментів із романсовими мотивами, справді, породжує в Києві *жанр* романсу. Натомість, романс як *тема*, функціонує в Харкові, де не діють чіткі формозмістові обмеження. Тут, переростаючи в загальносприйнятий міф, вона маргіналізується у творчій сфері, взаємодіє зі знаками з інших маргінальних тем і жанрів та поступово виробляє новий жанр.

Отже, осмислення культурних чинників у концептуалізації міського тексту увиразнює роль паралітератури у ХХ ст. Суголосячи некласичним ціннісним ієрархіям, таке явище означає авторські письмові твори, що спеціально

звертаються до естетичних канонів колективної свідомості. Відповідний феномен спирається на переосмислення ряду жанрів, не обов'язково націлене на досягнення комічного ефекту. При цьому основна роль “міської паралітератури” – поглиблення урбаністичного міфа, первинного (клішованого) чи вторинного (індивідуалізованого). Суттєвими є також ігрова та документальна функції аналізованого утворення.

1. Андрухович Ю. Пісні для мертвого півня / Юрій Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2004. – 96 с. 2. Башарин А. Блатная песня (20-е годы) : рождение жанра. – [Электронный ресурс] / А. Башарин. – Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/folklore/basharin5.html>. 3. Башарин А. Проблемы составления мотивно-тематического указателя современного городского песенного фольклора : (Ещё раз о морфологии жестокого романса, новой баллады и городской песни : Проект доклада). – [Электронный ресурс] / А. Башарин. – Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/folklore/basharin9.html>. 4. Бютор М. Город как текст // Роман как исследование / [сост., пер., вступ. ст., коммент. Н. Бунтман] / М. Бютор. – М. : Изд-во МГУ, 2000. – С.157–164. 5. Веселова И. Жанры современного городского фольклора : повествовательные традиции: автореферат дис. ... канд. филолог. наук : 10.01.08. – [Электронный ресурс] / Инна Сергеевна Веселова. – Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/folklore/veselova6.html>. 6. Гайдай М. Мелодії блатних пісень / Михайло Гайдай // Етнографічний збірник. – 1926. – №2. – С.61–62. 7. Гатов А. Поэты парижских баррикад : Революционные шансонье / А. Гатов. – М. : Худож. литер-ра, 1935. – 288 с. 8. Гундорова Т. Київський роман-с / Т. Гундорова // Критика. – 2008. – №1–2. – С.27–31. 9. Гундорова Т. Кітч і Література : Травестії / Т. Гундорова. – К. : Факт, 2008. – 284 с. – (Висока полиця). 10. Івченко М. Шість записних книжок за роки 1915, 1918–1922 / Михайло Івченко. – Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ. – Ф. 109. – Од. зб. 89. – 6 одиниць різних форматів. 11. Йогансен М. Вибрані твори / [упор., передм. Р. Мельникова] / Майк Йогансен. – 2-ге вид., доповн. – К. : Смолоскип, 2009. – 768 с. – (“Розстріляне Відродження”). 12. Качуровський І. Генерика і архітектоніка : у 2 кн. / І. Качуровський. – Кн. I : Літер-ра європейського Середньовіччя. – К. : Видавн. дім “Києво-Могилян. акад.”, 2005. – 382 с. 13. Киев : Русская поэзия : XX век : [поэтич. антология] / [сост., авт. предисл. Юрий Каплан]. – К. : ЮГ, 2004. – 488 с. 14. Лукаш М. Ліричні вірші, сатиричні мініатюри, частівки; переклади з німецької, російської мов; підбір рим тощо / Микола Лукаш. – НМЛУ. – Ф. 1. – Од. зб. 237. – 1936–1939. – Біловий рукопис. – 13 арк. 15. Неклюдов С. Несколько слов о “постфольклоре”. – [Электронный ресурс] / С. Неклюдов. – Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/folklore/postfolk.html>. 16. Неклюдов С. От составителя сборника “Наивная литература: исследования и тексты”. – [Электронный ресурс] / С. Неклюдов. – Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/folklore/bookenter.html>. 17. Петров В. З фольклору правопорушників / В. Петров // Етнографічний збірник. – 1926. – №2. – С.44–60. 18. Петровський М. Мастер и Город : Киевские контексты Михаила Булгакова / М. Петровський. – СПб. : Изд-во И. Лимбаха, 2008. – 464 с. 19. Плужник Є. “... О, тишина моїх маленьких рим!” / [упор. і автор передм. О. Капленко] / Євген Плужник. – К.: Видавн. дім Д. Бурого, 2007. – 272 с. 20. Поколенко Н. Східноукраїнський поетичний “канон” (за творчістю В. Сосюри, Л. Талалая, В. Стуса, П. Вольвача) : автореферат дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 / Наталія Олександрівна Поколенко. – Львів, 2007. – 16 с. 21. Рильський М. Із давніх літ : (неповністю) / М. Рильський. – ЦДАМЛМУ. – Ф.46. – Оп.1. – Од. зб. 72. – Б/д. – Машинопис із правками автора. – 23 арк. 22. Семенко М. Вибрані твори / [упоряд., передм. А. Білої] / М. Семенко. – К. : Смолоскип, 2010. – 688 с. – (“Розстріляне Відродження”). 23. Сендика Р. Про культурологічну теорію жанру / Рома Сендика // Теорія літератури в Польщі : Антологія текстів : Друга половина XX – початок XXI ст. / [упор. Б. Бакули; за заг. ред. В. Моренця; пер. з пол. С. Яковенка]. – К. : Києво-Могилян. акад., 2008. – С.467–491. 24.

Сенченко І. Оповідання : Повісті : Спогади / Іван Сенченко; [упоряд. і приміт. М. Гнатюк; вступ. ст. і ред. тому В. Брюховецький]. – К. : Наук. думка, 1990. – 664 с. – (Б-ка укр. літ.). 25. Скоропанова І. Русская постмодернистская литература: новая философия, новый язык / И. Скоропанова. – СПб. : Невский простор, 2002. – 416 с. 26. Сосюра В. Розстріляне безсмертя / Володимир Сосюра; [упоряд., автор передм. і комент. С. Гальченко]. – К. : Укр. письменник, 2001. – 319 с. 27. Турбин В. Пушкин. Гоголь. Лермонтов : Об изучении литературных жанров / В. Турбин. – М. : Просвещение, 1978. – 239 с. 28. Харківська барикада №2 : [антологія сучасної літер-ри] / [ред. рада: С. Жадан, О. Доній, О. Омельченко]. – К. : Факт, 2008. – 232 с. – (Б-ка “ОстаNNьої Барикади”). 29. Хвильовий М. Я (Романтика) / М. Хвильовий. – К. : Школа, 2008. – 368 с. 30. Эрдман Н., Милютин Ю. “Шумит ночной Марсель...” – [Электронный ресурс] / Н. Эрдман, Ю. Милютин. – Режим доступа: <http://www.a-pesni.golosa.info>

**Наталія Костенко,
д-р філол. наук, проф.**

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЕСТРАДНО-ПІСЕННА ПАРАПОЕЗІЯ. ВЕРСИФІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У статті досліджується проблеми функціонування сучасної української естрадно-пісенної парапоезії. Автор розглядає її жанри та версифікаційні особливості.

Ключові слова: парапоезія, кітч, жанр, версифікація, стиль.

В статье исследуется проблема функционирования современной украинской эстрадно-песенной парапоезии. Автор рассматривает её жанры и версификационные особенности.

Ключевые слова: парапоезия, китч, жанр, версификация, стиль.

This article is about the problem of functioning of modern Ukrainian light music and song parapoetry. The author considers its genres and features of versification.

Keywords: parapoetry, kitsch, genre, versification, style.

Якщо існує паралітература, то має існувати і парапоезія, тобто популярна, масова, тривіальна віршотворчість. Як пише Ю.Ковалів, паралітература адресована «читачеві з невибагливим естетичним смаком, із примітивними аксіологічними та моральними уявленнями, зі схильністю до стандартного мислення» [4, 183]. Найбільш банальна паралітература й, отже, парапоезія, у своїх структурних ознаках і функціях накладається на кітч — «мистецтво супермаркетів», псевдомистецтво, блискуче досліджене в книзі Т. Гундорової «Кітч і література» (К., 2008), яка водночас провокує на дискусії навколо цієї справді актуальної проблеми. Кітч — «мистецтво кліше», мистецтво «щастя» і фальшованої краси, мас-культура, стиль = імітація — антипод високої культури. Це «мистецтво» реально існує, і тому — погодимося з Т. Гундоровою — виникає потреба «легалізувати» його права, оскільки, як пише дослідниця, нерідко воно виявляється «чутливішим до нових модусів свідомості» [3, 62]. Але чи не забагато прав надається сьогодні паралітературі? Чи не надмірні її претензії? Рецептивна естетика давно вже перемістила її в центр своєї уваги, відсунувши високу літературу на периферію. Однак питання залишається відкритим.